

Huvudman
kundtjanst@skelleftea.se

2021-03-12
Dnr 2020:1237

Rektor
gunnel.tegenfeldt@skelleftea.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors läromedels-
strategi vid Byskeskolan i Skellefteå kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av skolors läromedelsstrategi på Byskeskolan. Syftet är att granska i vilken utsträckning det i skolorna finns en välfungerande läromedelsstrategi som leds och samordnas av rektor. Granskningen inriktas mot skolornas processer vid kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena i årskurs 7-9.¹

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen, vilket beskrivs under respektive område. Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. I bilaga 1 och 2 återfinns fakta om skolan samt mer information om hur granskningen genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. Inom varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framtåsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Byskeskolan i följande utsträckning:

Rektors strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Rektorn har i låg utsträckning en strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena i årskurs 7-9.

¹ Skolinspektionen har för den här granskningen definierat läromedel som ett strukturerat material som lärare använder i undervisningssituationen. Det finns analoga respektive digitala läromedel. Många analoga läromedel innefattar digitala komponenter. Digitala läromedel är läromedel som elever tar del av genom olika former av digitala verktyg. Granskningen omfattar såväl digitala som analoga (förlagsproducerade) läromedel samt det egenproducerade och delade material som lärare använder för att förmedla undervisningsstoffet (t.ex. stenciler, facklitteratur/faktatexter, skönlitteratur, tryckta/elektroniska tidningar, film/bild/ljud, PPT-presentationer). Det kan därmed också handla om material som inte är producerat som läromedel men som används som detta i undervisningen.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att ta fram strategier för kvalitets-säkring och val av läromedel.

Lärarnas kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel i de samhällsorienterade ämnena

Läraren har i flera delar ett kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel av god kvalitet i de samhällsorienterade ämnena i årskurs 7-9.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Läraren behöver i kvalitetssäkring och val av läromedel utveckla sitt arbete med att granska hur läromedlen stämmer överens med aktuella forskningsrön om ämnet och ämnets didaktik.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2021-09-01 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2020:1237) i de handlingar som sänds in samt ange skolans och huvudmannens namn.

Skolinspektionen är medveten om att många skolor i dagsläget är påverkade med anledning av Covid-19. Följden kan vara stor frånvaro av personal eller att resurser måste tas i anspråk för nya förhållanden. Vi följer kontinuerligt situationen och hur den påverkar skolsystemet i olika delar av landet. Om du som huvudman behöver längre uppföljningstid kontakta Skolinspektionen för prövning.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Rektors strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Inom detta område granskar Skolinspektionen med vilken kvalitet rektor utformar en strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena på skolan. Det omfattar hur rektor ser till att det finns gemensamma principer som vägleder lärare i deras fortlöpande kvalitetssäkring och val av läromedel. Det omfattar också vilka förutsättningar som finns i form av avsatt tid och etablerade samverkansstrukturer, för att kunna söka nya läromedel och fortlöpande kvalitetssäkra dessa samt befintliga läromedel. Vidare granskas om kvalitetssäkring och val av läromedel följs upp i skolans systematiska kvalitetsarbete och om skolan planerar långsiktigt för hur läromedel ska hållas uppdaterade.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn har i låg utsträckning en strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena i årskurs 7-9. Denna bedömning görs utifrån att rektorn inte har sett till att det på skolan finns principer som kan vägleda lärare i deras kvalitetssäkring och val av läromedel. Dock finns det tidsmässiga förutsättningar och former för samarbete mellan lärare. Vidare saknas en arbetsbeskrivning kring läromedelsval och i introduktionen av nya och/eller obehöriga lärare framgår det inte om val av läromedel berörs. Vidare sker inte någon uppföljning av lärarnas arbete med läromedelsval inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Slutligen saknas det även rutiner för inventering av läromedlens tidsenlighet samt en långsiktig plan för hur olika läromedelskategorier ska hållas uppdaterade.

Av Skolinspektionens granskning framgår att rektorn ger svag styrning när det kommer till lärarnas arbete med kvalitetssäkring och val av läromedel. Detta utifrån att det på skolenheten vid tidpunkten för Skolinspektionens granskning saknas tydliga och ändamålsenliga principer som ska vägleda lärare i deras kvalitetssäkring och val av läromedel och som omfattar olika läromedelskategorier. Rektorn berättar i intervjun att hen inte detaljstyr kvalitetssäkring och val av läromedel och att lärarna gör detta i ämneslagen genom att de ställer sig frågor rörande om läromedlen är tidsenliga och håller god kvalitet. Det finns inga uttalade vägledande principer för hur läromedel ska kvalitetssäkras och väljas. I intervjun berättar läraren att rektorn litar på dem gällande deras arbete med läromedel och att hen inte vet om det finns några vägledande principer för kvalitetssäkring och val av läromedel. I samband med Skolinspektionens granskning påbörjar rektorn ett arbete med att planera och utveckla arbetet med kvalitetssäkring och val av läromedel. Arbetet sammanfattas i ett dokument kallat *Hantering av läromedel*. Skolinspektionen har tagit del av dokumentet där det bland annat återges att lärarna framöver ska granska läromedlen ett par

gångar per år så att de överensstämmer med forskningen samt utvärdera läromedlen de använder minst två gånger per år utifrån kursplan, läroplan och värdegrund. Lärarna ska enligt dokumentet även, vid samplanering, gå igenom läromedlen de tänkt använda utifrån framtagna kriterier. Kriterierna i dokumentet rör exempelvis avstämning gentemot läroplan, värdegrund och hur läromedlet möter elevernas skilda behov.

Av Skolinspektionens granskning framgår vidare att det finns tidsmässiga förutsättningar och former för samarbete mellan lärare. Dock saknas en framtagen arbetsbeskrivning för arbetet med val av läromedel och hur introduktionen av nya och/eller obehöriga lärare om hur val av läromedel framgår inte. Rektorn säger i intervjun att hen ger lärarna förutsättningar för kvalitetssäkring och val av läromedel genom tid till samplanering, sambedömning samt tid för diskussion. Enligt rektorn ska processen kring kvalitetssäkring av läromedel ske när lärarna samplanerar och sambedömer. Rektorn berättar även att lärarna fått mer tid för möten i ämneslaget. Även i intervjun med läraren framkommer att lärarna har fått mer tid för att samplanera. Det är dock inte uttalat att de ska arbeta med just kvalitetssäkring och läromedelsval under den tiden. Läraren säger att hen mer kvalitetssäkrar och granskar läromedel "i farten" medan hen jobbar. Vidare framkommer det i intervjun med både rektorn och läraren att det inte finns någon framtagen arbetsbeskrivning för kvalitetssäkring och val av läromedel. Rektorn tillägger att det borde finnas en arbetsbeskrivning och att det är ett utvecklingsområde. Rektorn säger vidare att nya och/eller obehöriga lärare introduceras, får en mentor och att de arbetar i dialog med de andra lärarna, men hur detta kopplas till kvalitetssäkring och val av läromedel framkommer inte.

Vidare framgår av granskningen att rektorn följer upp lärarens arbete med kvalitetssäkring och val av läromedel, dock sker det inte inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Av intervjun med rektorn samt den dokumentation som Skolinspektionen tagit del av inför granskningen framgår det att lärarens arbete med kvalitetssäkring och val av läromedel följs upp, bland annat via diskussioner, medarbetarsamtal, lektionsbesök och utvärderingar i ämneslaget. Rektorn säger dock i intervjun att uppföljningen av läromedelsval inte görs inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Även läraren beskriver att det inte finns någon koppling till det systematiska kvalitetsarbetet i arbetet med val av läromedel. Vidare berättar läraren att de utvärderat ett av läromedlen skolan använder men att det inte skett någon utvärdering av övriga läromedel. Som nämnts ovan framgår det av dokumentet *Hantering av läromedel* att varje ämneslag framöver ska utvärdera det läromedel de använder minst två gånger per år.

Till sist framkommer det att vid tiden för Skolinspektionens granskning inte finns någon systematisk inventering av att läromedel är aktuella och uppdaterade på skolenheten. Rektorn säger i intervjun att hon har stor tilltro till lärarna och att samplanering och sambedömning ska säkerställa arbetet med att hålla läromedel aktuella och uppdaterade men att det inte finns någon systematik i det. Det framkommer även i

intervju med läraren att det inte finns någon systematik i arbetet. I dokumentet, *Hantering av läromedel*, nämnt ovan, återges att gallring av analogt läromedel bör ske inom en tre- till femårsperiod.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att ta fram strategier för kvalitetssäkring och val av läromedel.

Skolinspektionens granskning visar att det sker ett visst arbete med kvalitetssäkring och val av läromedel inom samhällsorienterade ämnen i årskurs 7-9 men att det saknas en strategi som kan stödja en systematik i arbetet.

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av rektorn. Rektorn har, enligt läroplanen, ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet för en tidsenlig utbildning.

Skolinspektionen bedömer att rektorn behöver utveckla arbetet med att ta fram strategier för kvalitetssäkring och val av läromedel. Det kan göras genom att fortsätta utveckla de principer som togs fram i samband med Skolinspektionens granskning, så att dessa omfattar olika läromedelskategorier såväl analoga och digitala förlagsproducerade läromedel som egenproducerade och delade material. Vidare kan arbetet med strategier även utvecklas genom att ta fram en arbetsbeskrivning för kvalitetssäkring och val av läromedel där det exempelvis framgår vem som ska göra vad och hur läromedelsvalen ska gå till samt att nya eller obehöriga lärare ges stöd genom att de får en introduktion till skolans arbete med kvalitetssäkring och val av läromedel. Avslutningsvis råder det goda förutsättningar för lärarna att tillsammans arbeta med kvalitetssäkring och val av läromedel inom ramen för sin ämnestid. Detta underlättar i sin tur utvecklingen av arbetet med kvalitetssäkring och val av läromedel.

Lärarnas kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Inom detta område granskar Skolinspektionen med vilken kvalitet lärarna i de samhällsorienterande ämnena kvalitetssäkrar och väljer läromedel. Det omfattar hur lärarna granskar att läromedlen överensstämmer med ämnets centrala innehåll och syfte och läroplanens värdegrund samt omfattar väsentliga delar av ämnet på ett sätt som skapar överblick, sammanhang och en röd tråd genom ämnesstudierna. Vidare omfattar det hur lärarna granskar läromedlen utifrån aktuell forskning och samhällsutveckling inom ämnets ramar samt läromedlets möjlighet till anpassning utifrån elevers behov och förutsättningar.

Skolinspektionen bedömer följande: Läraren har i flera delar ett kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel av god kvalitet i de samhällsorienterade ämnena i årskurs 7-9, men utvecklingsområden finns. Skolinspektionen gör bedömningen utifrån att läraren analyserar hur läromedel överensstämmer med och tillsammans omfattar väsentliga delar av kursplanens centrala innehåll och syfte men att arbetet med kvalitetssäkring och val av läromedel inte sker strukturerat. Vidare framkommer att läraren till viss del gör en granskning av läromedlen i förhållande till läroplanens värdegrund. Utöver detta framgår också att läraren till viss del granskar läromedlens aktualitet och samstämmighet med samhällsutveckling, men att hen inte granskar läromedlens samstämmighet med forskning om ämnet samt ämnets didaktik. Slutligen är läraren medveten om och tar hänsyn till läromedlets anpassning till elevernas behov.

Av Skolinspektionens granskning framgår att läraren på Byskeskolan analyserar hur läromedel överensstämmer med och tillsammans omfattar väsentliga delar av kursplanens centrala innehåll och syfte men att arbetet med kvalitetssäkring och val av läromedel inte sker strukturerat. När det gäller kvalitetssäkring och val av läromedel berättar läraren i intervjun att mycket av det arbetet handlar om lärarens kunskap, lärarens profession, men också om att till exempel vara källkritisk. Vidare berättar läraren att de i ämneslaget tillsammans går igenom och kontrollerar deras olika läromedel så att de stämmer överens med det centrala innehållet och syftet. Om något läromedel inte gör det används ett annat så att syftet uppnås, berättar läraren.

Vidare framkommer det av Skolinspektionens granskning att läraren till viss del granskar hur läromedel överensstämmer med läroplanens värdegrund. Läraren berättar i intervju att de kontinuerligt, i det dagliga arbetet, granskar hur läromedlen stämmer överens med läroplanens värdegrund. Vi gör det hela tiden, säger läraren. Vidare berättar läraren att de även genomfört mer riktade insatser, till exempel har de gått igenom hur folkgrupper och minoriteter framställs och synliggörs i läromedlen de använder. I intervju berättar rektorn att hen bland annat tittar på innehållet i

olika läromedel samt för en dialog med lärarna för att säkerställa att lärarna väljer och granskar läromedel utifrån läroplanens värdegrund. Rektorn berättar i intervjun att de skulle kunna utveckla arbetet för att på ett mer systematiskt sätt granska läromedel utifrån värdegrunden.

I granskningen framkommer att läraren till viss del granskar läromedlens aktualitet och samstämmighet med samhällsutvecklingen, men lärarna granskar inte läromedlens samstämmighet med aktuell forskning om ämnet och ämnets didaktik. I intervju berättar läraren att det läromedlet de främst använder vid tidpunkten för granskningen är ett digitalt läromedel och att de förutsätter att det är aktuellt och uppdateras kontinuerligt. En läromedelsbok kan snabbt bli inaktuell, säger läraren, men det digitala läromedlet de för närvarande använder sig av på skolan är ett uppdaterat läromedel. När det gäller att granska om läromedlen är aktuella utifrån forskning berättar läraren att hen önskar att det fanns mer tid avsatt för att sätta sig in i forskning. Som nämnts ovan återges i dokumentet *Hantering av läromedel* att lärarna framöver ska granska läromedlen så att de överensstämmer med forskningen.

Slutligen framkommer i Skolinspektionens granskning att läraren i val av läromedlen till stor del är medveten om och tar hänsyn till hänsyn till läromedlens möjlighet till anpassning till elevernas olika behov. I intervju berättar läraren att när de arbetar utifrån elevernas olika behov inom de samhällsorienterade ämnena gör eleverna samma saker men på olika sätt. Läraren berättar vidare att i deras digitala läromedel finns flera hjälpmedel att använda sig av, till exempel lättlästa texter, texter på olika språk och möjlighet att få texten uppläst. Läraren berättar att de kan tillgodose många olika behov tack vare det digitala läromedlet men de använder även andra läromedel, till exempel analoga läromedel för de eleverna som behöver det. I intervju med både läraren och rektorn framgår det att de på skolan har granskat innehållet och funktioner i det digitala läromedlet utifrån olika aspekter rörande neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Läraren berättar också att de samarbetar med specialpedagog samt beställer anpassade böcker via Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Läraren behöver i kvalitetssäkring och val av läromedel utveckla sitt arbete med att granska hur läromedlen stämmer överens med aktuella forskningsrön om ämnet och ämnets didaktik.

Skolinspektionens granskning visar att läraren i flera delar tar hänsyn till olika perspektiv när hen kvalitetssäkrar och väljer läromedel. På skolenheten bedrivs ett arbete med att säkerställa att läromedlen överensstämmer med kursplanens centrala

innehåll och syfte, läroplanens värdegrund samt läromedlens möjlighet till anpassningar till elevernas skilda behov. Arbetet med att granska läromedel avseende forskningsrön om ämnet och ämnets didaktik kan dock utvecklas.

Enligt skollagen ska utbildningen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Rektorn har, enligt läroplanen, ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet för en tidsenlig utbildning.

Skolinspektionen bedömer att läraren behöver utveckla arbetet med kvalitetssäkring och val av läromedel genom att granska läromedel utifrån aktuell forskning om ämnen och ämnets didaktik. Som nämnts ovan påbörjades ett arbete med att planera och utveckla arbetet med att kvalitetssäkring och val av läromedel i samband med Skolinspektionens granskning. I det arbetet ingår att lärarna framöver ska granska läromedel utifrån aktuell forskning under ett par gånger per år. En utgångspunkt i ett sådant arbete skulle kunna vara att lärare analyserar läromedlens innehåll och utformning utifrån ämnesspecifika fortsättningar hämtade ur aktuell forskning, till exempel genom att lärarna analyserar vilka arbetsformer läromedlet ska stödja i undervisningen eller vilken återkoppling eleverna får av läromedlet. Detta förutsätter i sin tur att lärarna kontinuerligt tar del av forskningsrön om ämnet och ämnets didaktik för att utveckla sin kompetens att kritiskt granska läromedlen.

På Skolinspektionens vägnar

X Ann Edvinsson

Beslutsfattare

Signerat av: Ann Edvinsson

X Jenny Bergman Westling

Föredragande

Signerat av: Jenny Bergman Westling

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Ola Cederblad deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Denna granskning genomförs i 30 skolor runt om i landet, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Byskeskolan i Skellefteå kommun som huvudman ingår i denna granskning. Enligt uppgifter från rektor går 177 elever på skolenheten, varav 139 elever i årskurs 7-9. Totalt undervisar två lärare inom samhällsorienterande ämnen i årskurs 7-9, vid tidpunkten för Skolinspektionens granskning undervisade dock en lärare. Lärarna inom samhällsorienterande ämnen är organiserade i ett ämneslag.

Skolinspektionen granskade Byskeskolan den 20 oktober 2020. Granskningen genomfördes av Ola Cederblad och Jenny Bergman Westling.

Med anledning av Covid-19 anpassar Skolinspektionen för närvarande på olika sätt vårt arbete. Den här granskningen har genomförts på distans via telefon eller videolänk utan besök på skolorna. Vi följer kontinuerligt situationen och hur den påverkar skolsystemet i olika delar av landet. Mer information finns på www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- en enskild intervju med lärare inom samhällsorienterande ämnen
- en intervju med rektor, samt
- skriftlig information som har begärts in från huvudmannen och rektorn.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningen för faktakontroll.

Mer information om den tematiska kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/skolors-laromedelsstrategi>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1: Rektors strategi för kvalitetssäkring och val av läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 §§, 4 kap. 4-7 §§ och 4 kap. 9 § skollagen (2010:800)

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2. Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande samt 2.8 Rektorns ansvar

Bedömningsområde 2: Lärarnas kvalitetssäkrings- och urvalsarbete för att tillhandahålla läromedel i de samhällsorienterande ämnena

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 3 kap. 2 § och 4 kap. 9 § skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevers ansvar och inflytande samt 2.8 Rektorns ansvar

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde 1:

Rektorn behöver utveckla arbetet med att ta fram strategier för kvalitetssäkring och val av läromedel.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 2:

Läraren behöver i kvalitetssäkring och val av läromedel utveckla sitt arbete med att granska hur läromedlen stämmer överens med aktuella forskningsrön om ämnet och ämnets didaktik.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: